

บทที่ 3

นโยบายการปลูกป่า และโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

3.1 นโยบายการปลูกป่า

กรมป่าไม้ได้เริ่มปลูกป่าหลังตั้งกรมป่าไม้ได้ 10 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2449 การดำเนินการปลูกป่าตั้งแต่ต้นจนถึง พ.ศ. 2504 สามารถปลูกป่าได้ประมาณ 54,710 ไร่ ซึ่งยังไม่นับว่าเป็นการปลูกสวนป่าได้อย่างแท้จริง เพราะจัดทำในเนื้อที่ไม่มากนักและไม่มิงงบประมาณและแผนงานที่แน่นอน ส่วนใหญ่เป็นการปลูกป่าทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นแห่งๆ ทั่วเท่านั้น

ต่อมาเมื่อเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จึงมีแผนปฏิบัติที่ชัดเจนและมิงงบประมาณสนับสนุนการปลูกสวนป่าโดยตรง แต่ผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกแผนที่ผ่านมา ปรากฏว่าไม่เคยบรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีปัญหาพื้นฐานคือ ขาดงบประมาณสนับสนุนที่ต่อเนื่องและเพียงพอที่สำคัญคือ รัฐบาลไม่ปฏิบัติตามนโยบาย มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายตามกระแสการเมืองอยู่ตลอดเวลา เช่น การยกเลิกนโยบายส่งเสริมให้เอกชนรายใหญ่เช่าที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมสำหรับปลูกป่า เมื่อปี พ.ศ. 2535 แต่จะส่งเสริมเฉพาะรายย่อยในที่ดินกรรมสิทธิ์ในรูปแบบต่างๆ เท่านั้น การปลูกสร้างสวนป่าเป็นการลงทุนระยะยาว การที่รัฐบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนแน่นอน ทำให้ผู้ลงทุนขาดความมั่นใจ โดยพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม 40 – 50 ล้านไร่ที่ต้องการฟื้นฟูปลูกป่าขึ้นมาใหม่ จึงยังรกร้างว่างเปล่าอยู่จนถึงทุกวันนี้ (นิวัติ, 2548)

อย่างไรก็ตาม นโยบายการปลูกป่าที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ นโยบายการปลูกสวนป่า และนโยบายส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน

3.1.1 นโยบายการปลูกสวนป่า

กรมป่าไม้ได้เริ่มดำเนินการปลูกสวนป่าไม้สักมาตั้งแต่ พ.ศ. 2449 แต่มาด้งบประมาณสำหรับดำเนินการปลูกสวนป่าเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 เป็นต้นมา โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก (พ.ศ. 2504 – 2509) ได้กำหนดนโยบายที่จะปลูก บำรุงสวนสัก และการปลูกบำรุงป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำลำธาร โดยได้กำหนดงบประมาณสำหรับใช้ในการปลูกป่าให้เป็นการเพียงพอ ต่อมาเมื่อป่าไม้ถูกทำลายมากขึ้น รัฐบาลจึงได้ขยายการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูต้นน้ำลำธาร และปลูกสวนป่าทั้งไม้สักและไม้กระยาเลยเพิ่มมากขึ้น โดยมีกรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ บริษัทไม้อัดไทย จำกัด และบริษัทสัมปทานทำไม้ ได้ปลูกป่ารวมเป็นเนื้อที่ป่าปลูกทั้งหมดประมาณ 5.5 ล้านไร่ ในระยะหลังตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) เป็นต้นมา รัฐบาลได้ชะลอการปลูกป่าภาครัฐลง และหันไปสนับสนุนให้

เอกชนปลูกป่ามากขึ้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ได้กำหนดงานในส่วนของการปลูกป่าไม้ไว้ในแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการฟื้นฟูบูรณะและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ดังสรุปในตาราง 3.1-3.2

ตาราง 3.1 นโยบายปลูกสวนป่า ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 - 10

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	นโยบาย
ก่อน พ.ศ. 2504	ปลูกทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกแผ้วถางไป
ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509)	ปลูกไม้สัก และไม้สนเขา ในบริเวณป่าต้นน้ำ
ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514)	ปลูกไม้สัก และไม้กระยาเลย ในพื้นที่ป่าต้นน้ำคงความอุดมสมบูรณ์
ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519)	ปลูกพืชสวนป่าไม้เศรษฐกิจ ได้แก่ ไม้สัก สนประติพัทธ์ กระถินณรงค์ ประดู่ มะค่าโมง ตะเคียน ยางนา และไม้ไผ่
ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524)	ปลูกและบำรุงป่าไม้เพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในด้านการเกษตร เช่น แหล่งน้ำ ความสมบูรณ์ของดิน
ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)	สนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการปลูกป่า
ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534)	ส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัส ยางพารา และไม้โกงกาง
ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539)	จัดตั้งสวนปลูกป่าภาคเอกชน ในสำนักส่งเสริมปลูกป่า
ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)	ให้ประชาชนทั่วไป ชุมชน มีส่วนร่วมในการปลูก ดูแลป่าไม้
ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)	ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในภาคเอกชนและเกษตรกรรายย่อย ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจ มาตรการด้านสินเชื่อ ภาษี และระบบตลาด
ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)	เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ในแหล่งชุมชน และสองฟากฝั่งของถนน

ที่มา: นวัตกรรม, 2548

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553

ตาราง 3.2 พื้นที่ปลูกป่าที่ได้ดำเนินการ โดยกรมป่าไม้ปีงบประมาณ พ.ศ. 2449 - 2552

ประเภทการปลูกป่า	พื้นที่ (ไร่)
1. ปลูกป่าด้วยเงินงบประมาณ	4,435,918.75
2. ปลูกป่าโดยเอกชน	49,603.75
3. ปลูกป่าโครงการเฉพาะกิจพิเศษ	2,519,000.00
4. ปลูกป่าโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	372,081.25
5. ปลูกป่าด้วยเงินนอกงบประมาณ	309,080.00
รวม	7,685,683.75

ที่มา : สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2553

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินนโยบายการปลูกป่า นอกจากเป็นนโยบายภาครัฐที่ไม่แน่นอนแล้ว ยังมีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ที่ดิน ปัญหาระบบปฏิบัติราชการและข้อบังคับที่เข้มงวดเกินไป ปัญหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน ความรู้ทางวิชาการ ปัญหาการตลาดและแรงงาน ตลอดจนปัญหาความเข้าใจร่วมกันขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีต่อการปลูกสร้างสวนป่า ทั้งที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การปลูกป่าได้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ตาม โดยพรรณไม้ที่นิยมปลูก ปลูกกันมานาน และมีพื้นที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ ไม้สัก ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกในภาคเหนือ รองลงมา ได้แก่ ไม้สนเขา ทั้งสนสองใบ และสนสามใบ ซึ่งได้เริ่มปลูกกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 ในบริเวณภูเขาที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารทางภาคเหนือ

สำหรับไม้ที่นิยมปลูกกันในเชิงพาณิชย์และทำรายได้ให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ไม้ยูคาลิปตัส และคามาลาคูเลนซิส ซึ่งเริ่มปลูกกันอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2525 ส่วนไม้โกกงกกับไม้โปรง ซึ่งเป็นไม้ป่าชายเลน ได้ทดลองปลูกครั้งแรกที่ป่าชายเลนบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2462 นอกจากนั้นก็ยังมีไม้ไผ่เร็วและไม้มีค่าอื่นๆที่นิยมปลูกแต่มีสัดส่วนพื้นที่ไม่มากนัก ได้แก่ ไม้สนทะเล สนประดิพัทธ์ ไม้กระถินยักษ์ กระถินณรงค์ กระถินเทพา สะเดาช้าง ยมหอม ยอมป่า ช้อ เลียน มะฮอกกานี ประดู่ แดง พะยูง ชิงชัน มะค่าโมง ตะเคียน ยางนา และไม้ไผ่ต่างๆ เป็นต้น รวมเนื้อที่ป่าไม้เศรษฐกิจของรัฐและเอกชน ที่อยู่ทั่วประเทศไทยขณะนี้ไม่เกิน 6 ล้านไร่ ทั้งนี้ไม่รวมการปลูกป่าในพื้นที่อนุรักษ์ที่ปลูกแล้วไม่ตัด เช่น บริเวณแหล่งต้นน้ำลำธาร พื้นที่ป่าชายเลนเขตอนุรักษ์ และพื้นที่โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ เป็นต้น

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2546 เรื่องแนวทางการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและมีมติเห็นชอบเรื่องวิสัยทัศน์ นโยบายและยุทธศาสตร์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกรอบนโยบายกว้างๆ แต่มีประเด็นต่างๆ ครอบคลุมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน โดยเฉพาะแผนแม่บทป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2547 - 2556 ซึ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำขึ้นเพื่อฟื้นฟูป่าธรรมชาติและระบบนิเวศน์ป่าไม้ เพิ่มป่าใช้สอยของชุมชน และปลูกป่าเศรษฐกิจเพื่ออุตสาหกรรมป่าไม้ โดยกำหนดเป้าหมายในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้รวม 16 ล้านไร่ภายในเวลา 10 ปีใช้งบประมาณ 20,500 ล้านบาท โดยดำเนินการเป็น 3 ลักษณะดังนี้คือ

1) ฟื้นฟูป่าอนุรักษ์และระบบนิเวศน์ป่าไม้เพื่อเพิ่มคุณภาพสิ่งแวดล้อม และรักษาเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ปีละ 600,000 ไร่เป็นระยะเวลา 10 ปีรวม 6 ล้านไร่

2) เพิ่มป่าชุมชนเพื่อการใช้สอยในท้องถิ่นและลดแรงกดดันต่อป่าธรรมชาติเฉลี่ยปีละ 5,000 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 100 ไร่เป็นเวลา 10 ปีรวม 5 ล้านไร่

3) สร้างป่าเศรษฐกิจโดยส่งเสริมภาคเอกชนในการปลูกป่า เพื่อทดแทนการนำเข้าไม้จากต่างประเทศและเพื่อสร้างวัตถุดิบนำไปเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมไม้เฉลี่ยปีละ 500,000 ไร่เป็นเวลา 10 ปีรวม 5 ล้านไร่ และได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 3 ด้านคือ

3.1) สร้างความเชื่อมั่นและแรงผลักดัน 6 แผนงาน ใช้งบประมาณ 3,695 ล้านบาท

3.2) การฟื้นฟูป่าธรรมชาติและเพิ่มป่าชุมชน 2 แผนงาน ใช้งบประมาณ 14,180 ล้านบาท

3.3) การส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไม้ต่อเนื่อง 2 แผนงาน งบประมาณ 2,625 ล้านบาท

3.1.2 นโยบายส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน

ประเทศไทยได้ดำเนินการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจของภาคเอกชนมานานพอสมควร โดยในระยะแรกเป็นการเพาะชำกล้าไม้แจกจ่ายแก่ประชาชนไปปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนเอง ต่อมา มีการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ตามหัวไร่ปลายนาที่รกร้างว่างเปล่า ที่วัด โรงเรียน และที่สาธารณะประโยชน์ เพื่อจะได้มีไม้ไว้ใช้สอยในครัวเรือนและชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไม้โตเร็ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำฟืนและเผาถ่านเป็นหลัก การปลูกป่าไม้เศรษฐกิจภาคเอกชน เริ่มแรกเป็นการปลูกไม้สนประดิพัทธ์เพื่อตัดขายเป็นเสาเข็ม และตามมาด้วยไม้ยูคาลิปตัสเพื่อเป็นวัตถุดิบส่งโรงงานผลิตชิ้นไม้สำหรับทำเยื่อและกระดาษ

หลังจากรัฐบาลประกาศยกเลิกสัมปทานการทำไม้ป่าบกทั่วประเทศเมื่อต้นปี พ.ศ. 2532 ทำให้การส่งไม้เป็นสินค้าออกลดลงอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันมีการนำเข้าไม้จากต่างประเทศเพื่อใช้สอยมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2536 กรมป่าไม้ได้จัดตั้งส่วนปลูกป่าภาคเอกชนโดยเฉพาะ และในปี พ.ศ. 2537 รัฐบาลได้อนุมัติแผนงานและงบประมาณสำหรับดำเนินการโครงการที่สำคัญ 2 โครงการคือ

1) โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรโดยการส่งเสริมการปลูกป่าไม้โตเร็วทดแทนการปลูกมันสำปะหลัง

2) โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า (พ.ศ. 2537 – 2539) และโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ (พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน) โดยสนับสนุนเงินให้เปล่าไร่ละ 3,000 บาท แบ่งจ่ายเป็น 5 ปี แก่ผู้ปลูกป่าไม้เศรษฐกิจ แต่จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา รัฐไม่ได้จัดงบประมาณสนับสนุนแบบให้เปล่าอีก นอกจากนี้ฝ่ายเอกชนที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมป่าไม้หลายรายได้ดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าไม้โตเร็ว โดยเฉพาะไม้ยูคาลิปตัสเพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานผลิตชิ้นไม้สับ สำหรับการผลิตเชื้อและกระดาษ ในลักษณะการเกษตรแบบมีพันธะสัญญา (contract farming) อีกด้วย จากการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจโดยภาครัฐและเอกชนดังกล่าว มีผลทำให้มีป่าไม้โตเร็วโดยเฉพาะป่ายูคาลิปตัสเกิดขึ้นประมาณ 2.5 ล้านไร่ และสวนป่าไม้สักและไม้ชนิดอื่นๆ อีกประมาณ 2.5 ล้านไร่

3.1.2.1 สภาพการณ์ทั่วไป

ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยี ตลอดจนการทำลายป่าและสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพสิ่งแวดล้อมของโลกต้องเปลี่ยนแปลงไป เป็นเหตุให้โลกร้อนขึ้น เนื่องจากผลกระทบเรือนกระจก (greenhouse effect) จึงมีการรณรงค์ให้ทุกประเทศทั่วโลก ช่วยการรักษาป่าและป้องกันการทำลายป่า รวมทั้งช่วยกันปลูกต้นไม้ ปลูกป่าขึ้นมาใหม่ อีกทั้งไม้ที่จะนำมาเป็นสินค้าต่อไป จะต้องเป็นไม้ที่ปลูกขึ้นหรือได้จากป่าที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนและได้จดทะเบียนแล้ว (certified forest) เท่านั้น ผลกระทบจากการทำลายป่าทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมเป็นประจำเกือบทุกปี จนมีการยกเลิกสัมปทานการทำไม้จากป่าธรรมชาติ ทำให้ต้องนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากต่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนไม้ใช้สอย คิดเป็นมูลค่ากว่า 6 หมื่นล้านบาทต่อปี ในขณะที่ความต้องการใช้ไม้ ผลิตภัณฑ์ไม้ ตลอดจนเชื้อและกระดาษภายในประเทศสูงขึ้นเรื่อยๆ สวนทางกับพื้นที่ป่าไม้ของประเทศที่ลดลงอย่างรวดเร็วจากที่เคยมีอยู่มากกว่าครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ประเทศเหลือเพียงร้อยละ 25 เท่านั้น หากเป็นเช่นนี้ต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการอนุรักษ์พื้นที่ป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่ ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องส่งเสริมการปลูกป่าและปลูกไม้

เศรษฐกิจให้เพียงพอต่อการใช้ไม้ของประชาชนในประเทศด้วย หากไม่ดำเนินการปลูกป่าขึ้นมาใหม่ ก็อาจไม่สามารถรักษาป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่ได้ การใช้ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ในอนาคตจะต้องได้จากสวนป่าที่ปลูกขึ้นมาใหม่เท่านั้น จะไม่มีไม้จากป่าธรรมชาติให้ตัด จึงเป็นหน้าที่ของรัฐและคนไทยทุกคนต้องเข้าใจและสนับสนุนให้มีนโยบายจัดการป่าไม้ทั้งป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจควบคู่กันไป ไม่ใช่ดำเนินการอนุรักษ์ด้านเดียวจนไม่ได้ผลิตไม้สนองความต้องการใช้ไม้ของประชาชน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย ดังนั้นการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจภาคเอกชน จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในสภาพการณ์ปัจจุบัน

3.1.2.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์

ตามเป้าหมายต้องการเน้นการส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่าไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือที่ดินที่ได้รับการครอบครองสิทธิ์ จะเป็นที่ดิน ส.ป.ก. ที่ดินสาธารณะประโยชน์ของชุมชน พื้นที่ป่าเศรษฐกิจในโซนที่ได้รับอนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์เพื่อปลูกป่าไม้เศรษฐกิจเหล่านี้เป็นต้น ทั้งนี้ต้องการให้ประชาชนได้ยึดการปลูกสวนป่าเศรษฐกิจเป็นอาชีพ

เนื่องจากการประกอบอาชีพในภาคการเกษตรประสบปัญหาอย่างหนัก ทั้งปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ และปัญหาการตลาด จุดอ่อนที่สำคัญของผลผลิตการเกษตร โดยทั่วไปที่ทำให้เกิดปัญหาคือ ผลผลิตจะออกสู่ตลาดพร้อมกันตามฤดูกาล ทำให้สินค้าเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในภาวะล้นตลาดทุกปี เกษตรกรเองก็ไม่สามารถที่จะชะลอการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เพราะไม่สามารถควบคุมผลผลิตให้อยู่ในช่วงเวลาและปริมาณที่เหมาะสมได้ จำเป็นต้องขายผลผลิตในราคาต่ำ เพราะถ้าไม่ขายผลผลิตก็จะเน่าเสีย แต่อาชีพการปลูกป่าไม้เศรษฐกิจกลับไม่มีปัญหาดังกล่าว เนื่องจากการปลูกไม้เศรษฐกิจมีข้อแตกต่างจากการปลูกพืชผลการเกษตรอย่างอื่น คือ

1) การตัดไม้ออกจากป่าไม้เศรษฐกิจ ไม่ถูกกำหนดโดยฤดูกาลอย่างเช่น พืชเกษตรอื่นๆ ผู้ผลิตสามารถเลือกเวลาที่จะตัด ไม้ออกขายได้ตามความพอใจในราคาและตลาด ถึงไม่ตัดขายมูลค่าไม้ก็จะสะสมสูงขึ้นตามอายุและการเจริญเติบโตของต้นไม้ที่เพิ่มขึ้น

2) ผู้ปลูกป่าไม้เศรษฐกิจสามารถวางแผนการตัดไม้ออกจากพื้นที่ในปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด โดยไม่จำเป็นต้องตัดออกหมดในคราวเดียวกัน ทำให้ไม่เกิดปัญหาสินค้าล้นตลาดเช่นพืชเกษตรอื่นๆ

โดยสรุป ผู้ปลูกป่าไม้เศรษฐกิจ สามารถเป็นผู้กำหนดเวลาและปริมาณที่เหมาะสมในการตัด ไม้ออกจากพื้นที่ จึงเท่ากับผู้ปลูกมีบทบาทในการกำหนดกลไกของตลาดและราคาที่เป็นธรรมได้ ทำให้อาชีพการปลูกป่าไม้เศรษฐกิจไม่ต้องเสี่ยงเช่นเดียวกับอาชีพการเกษตรอื่นๆ นอกจากนั้นจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ มีผลให้การดำเนินธุรกิจในทุกด้านชะลอตัว โดยเฉพาะธุรกิจเกี่ยวกับ

ที่ดิน มีผู้ประกอบการจำนวนมากที่ซื้อที่ดินไว้และต้องปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ ทำให้สูญเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากที่ดินดังกล่าว

การพัฒนาด้วยการนำที่ดินเหล่านี้มาใช้ประโยชน์โดยการปลูกเป็นสวนป่าไม้เศรษฐกิจ จึงเป็นการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากไม้ที่ปลูกขึ้นจะทำให้ที่ดินมีมูลค่าสูงขึ้น และผู้ถือครองที่ดินยังจะได้ผลตอบแทนจากไม้ในสวนป่าเศรษฐกิจโดยตรงอีกด้วย ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน มีฝนตกชุก ไม้ป่าส่วนใหญ่จะเจริญเติบโตได้รวดเร็วกว่าไม้ในเขตหนาว หากมีการคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและเป็นที่ต้องการของตลาด ประกอบกับการบริหารจัดการที่ดี ก็จะได้ผลผลิตจากไม้เพียงพอต่อความต้องการใช้ไม้ในประเทศ และสามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศได้อีกด้วย การที่รัฐบาลดำเนินการปลูกป่าเองมักจะประสบความล้มเหลว ประกอบกับรัฐบาลมีปัญหาเรื่องงบประมาณและไม่มีที่ดินที่จะดำเนินการ เนื่องรัฐบาลได้นำพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมจำนวน 44 ล้านไร่ ไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป้าหมายหรือทางออกที่เป็นไปได้ในขณะนี้คือ ส่งเสริมให้เอกชนปลูกสวนป่าไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์ที่ยังรกร้างว่างเปล่าอยู่มากมาย รวมทั้งที่ ส.ป.ก. 44 ล้านไร่ ที่ประชาชนครอบครองสิทธิ์ก็สามารถนำพื้นที่บางส่วนมาปลูกไม้เศรษฐกิจเป็นอาชีพได้

ดังนั้นจึงพอสรุปเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าไม้เศรษฐกิจภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างสวนป่าไม้เศรษฐกิจที่เหมาะสมในเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่สำหรับใช้เป็นแหล่งวัตถุดิบในอุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ไม้
- 2) เพื่อให้ประชาชนได้มีไม้ใช้สอย สามารถสนองความต้องการใช้ไม้อย่างเพียงพอและต่อเนื่องภายในประเทศ ลดการนำเข้าไม้ รวมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถและโอกาสในการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้
- 3) เพื่อเป็นทางเลือกของเกษตรกรให้เกษตรกรสามารถปลูกป่าไม้เศรษฐกิจเป็นอาชีพที่ยั่งยืน พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมเกษตรกรให้รู้จักใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้ระบบวนเกษตร
- 4) เพื่อเป็นการดูแลเกษตรกรที่ได้ปลูกสวนป่าไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนเอง และในที่ดินที่ได้ขอใช้ประโยชน์จากราชการ เพื่อปลูกสวนป่าไม้เศรษฐกิจโดยเป็นพื้นที่สวนป่ายูคาลิปตัส สวนป่าไม้สัก และไม้อื่นๆ รวมประมาณ 4 ล้านไร่

3.2 โครงการส่งเสริมการปลูกป่าของภาครัฐ

สำนักส่งเสริมการปลูกป่า มีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการปลูกป่าทั้งในรูปของสวนป่า วนเกษตรและป่าชุมชน ทั้งในส่วนปลูกป่าภาครัฐ และภาคเอกชน และส่วนป่าชุมชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการเพาะชำกล้าไม้เพื่อการแจกจ่ายให้ประชาชนทั่วไปอีกด้วย

การส่งเสริมการป่าไม้ได้ดำเนินควบคู่กันไประหว่างการส่งเสริมการป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ และการส่งเสริมการป่าไม้เพื่อผลิตผลป่าไม้ทั้งไม้เศรษฐกิจ ไม้พื้ และไม้ใช้สอยสำหรับชุมชนชนบท เท่าที่ผ่านมามีการปลูกป่าไม้ได้ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริรวม 60 โครงการ ซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าและการอนุรักษ์ป่าไม้ในโครงการพระราชดำริ เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลาย และรักษาสภาพป่าที่ยังคงสมบูรณ์อยู่ไม่ให้ถูกทำลายต่อไป เฉพาะโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2545 ได้มีการปลูกป่าโดยเอกชนผู้ร่วมโครงการฯ เพื่อให้ได้พื้นที่รวม 5 ล้านไร่ และโครงการอื่นๆที่สำคัญ (ตาราง 3.3)

ตาราง 3.3 โครงการปลูกสวนป่าที่สำคัญและระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ. 2504 – 2552

ที่	โครงการ	ระยะเวลา
1.	โครงการปลูกและบำรุงสวนป่าบริเวณป่าต้นน้ำ	พ.ศ. 2504 - 2509
2.	โครงการหมู่บ้านป่าไม้	พ.ศ. 2510 - 2529
3.	โครงการปลูกป่าประชาอาสา	พ.ศ. 2521 - 2528
4.	โครงการปลูกไม้ใช้สอยในชุมชน	พ.ศ. 2527 – 2552
5.	โครงการปลูต้นไม้แห่งชาติ	พ.ศ. 2528 - 2531
6.	โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ	พ.ศ. 2537 - 2545
7.	โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า	พ.ศ. 2537 - 2540
8.	โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ	พ.ศ. 2541 – 2552
9.	โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตเกษตรเป็นกิจกรรมส่งเสริมปลูกไม้โตเร็วทดแทนพืชเศรษฐกิจ	พ.ศ. 2537 - 2542
10.	โครงการส่งเสริมปลูกไม้โตเร็วเพื่อเป็นพลังงานทดแทน	พ.ศ. 2546 – 2554
11.	โครงการส่งเสริมปลูกไม้โตเร็วเชิงพาณิชย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน	พ.ศ. 2551 – 2553
12.	โครงการส่งเสริมปลูกยางพาราในพื้นที่ว่างเปล่า	พ.ศ. 2553 – 2557

ที่มา: ป่าไม้และการป่าไม้ในประเทศไทย, 2552

สำหรับการส่งเสริมและการจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้ได้ดำเนินการพัฒนาป่าชุมชนมา โดยต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ตามโครงการปลูกป่าไม้ใช้สอยชุมชน กิจกรรมงานพัฒนาป่าชุมชน ที่ได้ดำเนินการไปแล้วได้แก่ กิจกรรมการจัดตั้งป่าชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนในพื้นที่ ส.ป.ก. และในพื้นที่แนวกันชน ซึ่งได้ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านเป้าหมายในภาคต่างๆ ปีละ ประมาณ 700 หมู่บ้าน มีพื้นที่ป่าชุมชนที่ได้รับการพัฒนาไปแล้วไม่ต่ำกว่า 2 แสนไร่ ส่วนการ ส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนมี 2 โครงการที่สำคัญที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ได้แก่ โครงการ ปรับปรุงโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร และโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ

3.3 โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

โครงการเป็นการดำเนินการโดยส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่า ไม้ โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานปีละ 1 ล้านไร่ ในทุกจังหวัดที่ประชาชนประสงค์จะเข้าร่วม โครงการ

3.3.1 หลักการและเหตุผล

ในอดีตประเทศไทยเคยมีป่าไม้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสามารถผลิตไม้ใช้สอยได้เพียงพอต่อความ ต้องการใช้สอยไม้ภายในประเทศ และยังสามารถส่งเป็นสินค้าออกสำคัญ นำรายได้เข้าประเทศแต่ ละปีไม่ใช่น้อย แต่ต่อมาเมื่อประเทศมีการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมมากขึ้น ประกอบกับ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร โดยเฉพาะในภาคเกษตร ทำให้มีความต้องการพื้นที่ทำ เกษตรกรรมมากขึ้น การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้จึงขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วจนป่า ธรรมชาติที่เหลืออยู่ไม่สามารถผลิตไม้เพียงพอต่อการใช้สอยภายในประเทศ รัฐบาลจึงได้มี นโยบายปิดป่าสัมปทานไปเมื่อปี พ.ศ. 2532 แต่ความต้องการไม้ใช้สอยของประชานับวันจะมี เพิ่มขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลน ไม้ใช้สอยภายในประเทศ จึงได้มีการนำเข้าไม้จาก ต่างประเทศ ซึ่งในปี พ.ศ. 2534 มีการนำเข้าไม้จำนวน 3.3 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นเงิน 16,074 ล้านบาท ถ้าวรวมเยื่อกระดาษด้วย ก็จะเป็นจำนวนเงินถึง 29,710 ล้านบาท

ในระยะยาวเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาการขาดแคลนไม้ จำเป็นจะต้องเร่งให้มีการปลูก ไม้เพื่อใช้สอยภายในประเทศให้มากขึ้น โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาประกอบอาชีพปลูก ต้นไม้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ของเกษตรกรที่มีเอกสารสิทธิ์และสิทธิครอบครองโดยรัฐเป็น ผู้สนับสนุนเงินทุนและปัจจัยอื่นตามความจำเป็น จะเป็นการช่วยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เพื่อ ผลิตไม้ให้เพียงพอต่อความต้องการในอนาคต สร้างอาชีพที่มั่นคงแก่เกษตรกรและลดปัญหาการ

บุกรุกทำลายป่า ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนเอง โดยมีนโยบายและมาตรการหรือโครงการ แสดงในตาราง 3.4

ตาราง 3.4 นโยบาย และมาตรการ หรือโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจปีงบประมาณ พ.ศ. 2537-2541

ลำดับที่	นโยบายและมาตรการหรือโครงการ
1	ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ดินกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง เพื่อผลิตไม้ให้เพียงพอต่อการใช้สอยในอุตสาหกรรม
2	สนับสนุนให้การปลูกสวนป่าเป็นอาชีพที่มั่นคงแก่เกษตรกร
3	จูงใจและสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เช่น ให้เงินอุดหนุน 3,000 บาทต่อไร่ การสนับสนุนด้านกล้าพันธุ์ไม้ และการอบรมด้านการปลูกและดูแลสวนป่า
4	กำหนดให้มีพื้นที่เป้าหมาย 1,000,000 ไร่เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า

ที่มา: กรมป่าไม้, 2534

3.3.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกป่าในที่ดินกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง ตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ
- 2) ให้มีไม้ใช้สอยเพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ และลดการนำเข้าไม้จากต่างประเทศ
- 3) สร้างงานและอาชีพที่มั่นคงแก่ราษฎร ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- 4) ลดการบุกรุกทำลายป่าไม้
ซึ่งมียุทธศาสตร์และระยะเวลาดำเนินงาน ตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆ ของแต่ละวัตถุประสงค์ (ตาราง 3.5)

ตาราง 3.5 วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์และแผนงานเพื่อส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจภายใต้โครงการ
ส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 – 2541

วัตถุประสงค์	ยุทธศาสตร์	ระยะเวลา ดำเนินงาน	หน่วยงาน รับผิดชอบ
1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ ไม้เศรษฐกิจเชิงธุรกิจของรัฐ	การจัดตั้งองค์กรไม้เศรษฐกิจ	2 ปี (พ.ศ. 2537 - 2538)	กรมป่าไม้
2. ส่งเสริมธุรกิจการปลูกไม้ เศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพ	การจัดทำทะเบียนบริษัท ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ	2 ปี (พ.ศ. 2537 - 2538)	กรมป่าไม้
3. ให้ประชาชนยอมรับแนว ทางการจัดทำเขตส่งเสริมไม้ เศรษฐกิจ	การจัดตั้งกลุ่มสมาชิกผู้ปลูก ไม้เศรษฐกิจในเขตพื้นที่ ส่งเสริม	10 ปี (พ.ศ. 2537 - 2547)	กรมป่าไม้
4. เพิ่มผลผลิตไม้เศรษฐกิจในเขต พื้นที่ส่งเสริม	สนับสนุนการปลูกไม้ เศรษฐกิจในเขตส่งเสริม	10 ปี (พ.ศ. 2538 - 2549)	กรมป่าไม้, บริษัทเอกชน
5. เพิ่มผลผลิตการปลูกไม้ เศรษฐกิจในพื้นที่เขตส่งเสริม	การผลิตกล้าไม้เศรษฐกิจพันธุ์ ดี	10 ปี (พ.ศ. 2537 - 2547)	กรมป่าไม้ บริษัทเอกชน
6. ปรับปรุงอัตราการเจริญเติบโต ของไม้เศรษฐกิจ	การบำรุงและตัดขยายระยะ สวนไม้เศรษฐกิจ	10 ปี (พ.ศ. 2537 - 2547)	กรมป่าไม้
7. เพิ่มรายได้จากไม้เศรษฐกิจ อย่างยั่งยืน	การทำไม้ออกในเขตส่งเสริม และปลูกทดแทน	1 ปี (พ.ศ. 2537)	กรมป่าไม้

ที่มา: กรมป่าไม้, 2546

3.3.3 เป้าหมายของโครงการ

1) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจในพื้นที่ดินกรรมสิทธิ์ และสิทธิครอบครองตาม
ประมวลกฎหมายที่ดินหรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่า
ด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพในปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 จำนวน 1 ล้านไร่

2) ไม้ที่จะปลูกเป็นไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ไม้ยาง ไม้มะค่า ไม้ประดู่ และไม้มีค่าอื่นๆ

3) ส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า รายละ 5 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่

4) พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่เป้าหมายจำนวน 1 ล้านไร่ ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ โดยมีระยะเวลาดำเนินการส่งเสริม 5 ปี ดังรายละเอียดในตาราง 3.6

ตาราง 3.6 เป้าหมายและผลการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

ปีงบประมาณ	จำนวนเกษตรกร (ราย)		พื้นที่ปลูกป่า (ไร่)	
	เป้าหมาย	ปลูกจริง	เป้าหมาย	ปลูกจริง
2537	60,000	49,565	300,000	720,569
2538	60,000	65,596	300,000	947,176
2539	50,000	27,537	200,000	411,286
2540	40,000	16,386	100,000	240,681
2541	40,000	2,786	100,000	41,430
รวม	250,000	161,870	1,000,000	2,361,144

ที่มา: กรมป่าไม้, 2546

5) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1) พื้นที่ป่าไม้ของประเทศเพิ่มมากขึ้น
- 5.2) ไม้ใช้สอยภายในประเทศเพิ่มขึ้น ลดการนำเข้าไม้จากต่างประเทศ
- 5.3) เกษตรกรผู้ปลูกป่าไม้เศรษฐกิจมีความเข้าใจในประโยชน์ของการปลูกป่าและขยายการปลูกป่าในที่ดินกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของเกษตรกรมากขึ้น
- 5.4) ป่าไม้ที่เพิ่มขึ้นช่วยการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
- 5.5) การบุกรุกทำลายป่าไม้ธรรมชาติลดลง

3.3.4 วิธีดำเนินการ

1) การประชุมเจ้าหน้าที่เพื่อให้รู้จักและเข้าใจโครงการฯ และเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้เกษตรกรทราบโดยทั่วกัน

2) การสำรวจและคัดเลือกเกษตรกรและพื้นที่ของเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งการตรวจสอบเอกสารกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินของเกษตรกร ตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ

3) การให้คำแนะนำในการดำเนินการปลูกป่าแก่เกษตรกร โดยให้เกษตรกรดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ เช่น การเตรียมพื้นที่ การเตรียมกล้าไม้ การปลูก การบำรุงรักษา การกำจัดวัชพืช และการทำแนวกันไฟ เป็นต้น

4) การจ่ายเงินสนับสนุนการปลูกป่าแก่เกษตรกรตามหลักเกณฑ์การจ่ายเงินที่กำหนดไว้

5) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

6) งบประมาณ เพื่อใช้เป็นกองทุนส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า 3,000 ล้านบาท

ตาราง 3.7 แผนการดำเนินกิจกรรมและงบประมาณภายใต้โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 – 2551

กิจกรรม	เวลาดำเนินงาน (ปี พ.ศ.)	งบประมาณ (บาท)
1. ประชาสัมพันธ์โครงการสู่กลุ่มเป้าหมาย (ทางโทรทัศน์)	2537	1,800,000
2. จัดทำสื่อการประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ความยาว 1 นาที	2537	300,000
3. จัดตั้งองค์กรไม้เศรษฐกิจ	2537 - 2538	-
4. รับผิดชอบเขียนบริษัทส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ	2537 - 2538	844,500
5. จัดทำและตรวจสอบสัญญาการปลูกไม้เศรษฐกิจในเขตส่งเสริม	2537 - 2547	3,500,000
6. จัดสรรงบกองทุนสำหรับปลูก	2537 - 2548	56,250,000
7. เพาะชำกล้าไม้ส่งเสริม 4 ชนิดหลัก	2538 - 2547	13,500,000
8. จัดสรรงบกองทุนสำหรับการบำรุง	2539 - 2548	93,175,000
9. สำรองและจ้างเหมาการตัดสายขยายระยะสวนอายุ 6 ปี	2543 - 2548	5,625,000
10. ตัดไม้ในสวนอายุ 10 ปี ในเขตส่งเสริม	2548	1,575,000
รวม		176,569,500

ที่มา: กรมป่าไม้, 2546

3.3.5 หลักเกณฑ์การเบิกจ่ายเงินกองทุนปลูกป่าสำหรับเกษตรกรต่อไป

ตามที่โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าได้กำหนดให้จ่ายเงินอุดหนุนแก่เกษตรกรไร่ละ 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) โดยแบ่งจ่าย 5 ปี ตามหลักเกณฑ์แสดงในตารางที่ 3.8

ตาราง 3.8 จำนวนและเงื่อนไขการรับเงินอุดหนุนสำหรับเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 – 2541

ปีที่	จำนวนเงินที่ได้รับ (บาท/ไร่)			เงื่อนไขการรับเงิน
	รวม	งวดที่ 1	งวดที่ 2	
1 (2537)	800	600	200	- เมื่อได้ดำเนินการเตรียมพื้นที่จัดหาก้าวไม้และทำการปลูกต้นไม้ จำนวนไร่ละไม่น้อยกว่า 200 ต้น - เมื่อได้ดำเนินการปลูกซ่อม คายวัชพืชภายหลังการปลูกและใส่ปุ๋ย
2 (2538)	700	350	350	- เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืช พรวนดินต้นฤดูฝนปลูกซ่อมและใส่ปุ๋ย - เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืช พรวนดินหลังฤดูฝน ใส่ปุ๋ย และทำแนวกันไฟ
3 (2539)	600	250	350	- เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืชพรวนดินต้นฤดูฝนใส่ปุ๋ย - เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืช พรวนดิน หลังฤดูฝนและทำแนวกันไฟ
4 (2540)	500	250	250	- เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืชพรวนดินต้นฤดูฝนใส่ปุ๋ย - เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืช พรวนดินหลังฤดูฝนและทำแนวกันไฟ
5 (2541)	400	150	250	- เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืชพรวนดินต้นฤดูฝนใส่ปุ๋ย - เมื่อได้ดำเนินการคายวัชพืช พรวนดิน หลังฤดูฝนและทำแนวกันไฟ

ที่มา: กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2544

3.3.6 การเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้ง 24 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวน 3,690 ราย จากจำนวนเกษตรกรทั้งหมดในจังหวัด 654,300 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 0.56 และมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 32,260 ไร่ จากพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดของจังหวัดเชียงใหม่ 1,611,250 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.0 (ตาราง 3.9)

ตาราง 3.9 จำนวนเกษตรกรที่จดทะเบียนปลูกป่าไม้สักและเนื้อที่ป่าสักโครงการส่งเสริมการปลูก
ไม้เศรษฐกิจจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2537 - 2541

อำเภอ	จำนวนเกษตรกร (ราย)	เนื้อที่สวนป่าสัก (ไร่)
1. อำเภอพร้าว	599	4,911
2. กิ่งอำเภอดอยหล่อ	674	3,374
3. อำเภอแม่แตง	338	3,817
4. อำเภอดอยเต่า	450	5,912
5. อำเภอฮอด	256	3,149
6. อำเภอฝาง	147	1,685
7. อำเภอดอยสะเก็ด	254	1,874
8. อำเภอสันกำแพง	90	894
9. อำเภอจอมทอง	174	1,106
10. อำเภอเชียงดาว	118	924
11. อำเภอไชยปราการ	50	877
12. อำเภอแม่วาง	39	491
13. อำเภอสันทราย	73	74
14. อำเภอแม่แจ่ม	57	329
15. อำเภออมก๋อย	57	400
16. อำเภอสะเมิง	77	438
17. อำเภอหางดง	48	339
18. อำเภอสันป่าตอง	33	273
19. อำเภอแม่อาว	35	336
20. อำเภอเวียงแหง	33	175
21. อำเภอแมริม	16	95
22. อำเภอสารภี	9	39
23. กิ่งอำเภอแม่ออน	62	729
24. อำเภอเมือง	1	19
รวม	3,690	32,260

ที่มา: สำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่, 2542

3.3.7 หลักการปลูกป่าไม้สักที่กรมป่าไม้ทำการส่งเสริมเกษตรกร

การปลูกป่าไม้สักมี 2 รูปแบบที่สำคัญ ได้แก่ รูปแบบการปลูกพืชควบแบบแปลงหมุนเวียน คือ การปลูกพืชไร่ต่างๆ โดยปลูกแทรกกระหว่างแถวของต้นไม้ และรูปแบบที่กรมป่าไม้ทำการส่งเสริมคือ รูปแบบการปลูกพืชเกษตรควบแบบไม่หมุนเวียนปลูกเต็มพื้นที่ทั้งหมด ที่ระยะ 2 x 4 เมตร หรือ 200 ต้นต่อไร่ รอบตัดฟัน 15 ปี เพื่อลดความเสี่ยงจากการประกอบการเกษตร เฉพาะการปลูกพืชไร่เพียงอย่างเดียวติดต่อกันทุกปี อย่างไรก็ตามการปลูกสักในลักษณะเต็มพื้นที่ เกษตรกรอาจปลูกพืชเกษตรควบคู่ไปด้วยในระยะ 2 ปีแรก โดยมีหลักการส่งเสริมดังนี้

3.3.7.1 การเตรียมพื้นที่และการปลูก ควรมีการแผ้วถางป่าโค่นล้มไม้ก่อน สำหรับที่ราบ ควรใช้รถแทรกเตอร์ไถเตรียมพื้นที่ การปลูกสวนสักจะต้องมีการวางแผนปักหลักเพื่อให้ระยะห่างเท่าระหว่างต้นเท่าๆกัน หลักควรมีความหนาแน่น 1 ปี เพื่อความสะดวกในการปลูกซ่อม โดยทั่วไปจะใช้หลักไม้ไผ่ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 เซนติเมตร ยาวประมาณ 60 – 100 เซนติเมตร สำหรับโครงการนี้ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ต้นกล้าในการปลูก ซึ่งมีราคา 3 – 5 บาท

3.3.7.2 การบำรุงรักษาในระยะแรก ประกอบด้วย การกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ย การป้องกันโรคและแมลง และการป้องกันไฟป่า โดยการกำจัดวัชพืชในปีแรกอาจจำเป็นต้องทำ 2 – 4 ครั้ง ถ้าต้นสักเจริญเติบโตพันวัชพืช การแผ้วถางวัชพืชในปีที่ 2 และ 3 อาจทำเพียง 1 – 2 ครั้ง ปีที่ 4 – 5 อาจทำเพียงครั้งเดียว การใส่ปุ๋ย เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนจากการใส่ปุ๋ยที่ดีที่สุด ควรใช้ปุ๋ยชนิดที่ตรงกับความต้องการของต้นสัก ซึ่งควรมีค่าไนโตรเจนสูง ในการปลูกครั้งแรกควรใช้ร็อคฟอสเฟตรองกันหลุมก่อน เพราะจะได้ธาตุแคลเซียมที่ต้นสักต้องการเป็นปริมาณมาด้วยการใส่ปุ๋ยสูตร 20 – 10 – 10 ซึ่งเป็นปุ๋ยที่นิยมใส่เร่งความเจริญเติบโตในระยะแรก โดยใส่ปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 15 25 และ 40 กรัมต่อต้น ในสามปีแรก ปีที่ 4 และ 5 ใส่ปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 กรัมต่อต้น ปีที่ 6 – 13 ใส่ปีละครั้ง โดยปีที่ 6 – 7 ใส่ครั้งละ 75 กรัมต่อต้น ปีที่ 8 เป็นต้นไปใส่ครั้งละ 100 กรัมต่อต้น การป้องกันโรคและแมลง สามารถทำได้หลายวิธี คือ ใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชพวกเชื้อรา หรืออาจใช้วิธีการทางวัฒนธรรม เช่น การตัดสาขายาในระยะ การทำไม้ เป็นต้น การป้องกันไฟป่า สวนสักที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี ควรระวังไฟไหม้เพราะจะมีผลให้ต้นสักชะงักการเจริญเติบโต เมื่อทำการถางวัชพืชเสร็จควรรีบทยอยเผา

3.3.7.3 การบำรุงรักษาในระยะหลัง ประกอบด้วย การทำความสะอาดหรือแผ้วถางสวน การเกลาต่อ การลิดกิ่ง และการตัดสาขายาในระยะ การปลูกสักต้องคอยควบคุมกำจัดวัชพืชไม่ให้แย่งน้ำ อาหาร และบดบังต้นสัก ส่วนการเกลาต่อทำเพื่อให้หน่อที่งอกแข็งแรงและเจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว การลิดกิ่ง เป็นการปรับปรุงคุณภาพของลำต้นของต้นไม้ส่วนที่จะเป็นท่อนซุงให้ตรงเปลวปราศจากตา การลิดกิ่งควรตัดกิ่งให้เป็นรอยตัดเสมอกับผิวของลำต้นแล้วใช้สีขาวหรือปูนขาวป้าย

ตรงรอยตัด เพื่อป้องกันการเข้าทำลายของเชื้อรา การลิดกิ่งควรเริ่มทำอย่างจริงจังในปีที่ 4 โดยตัดกิ่งล่างๆออกไม่เกินร้อยละ 25 ของส่วนเรือนยอด จากนั้นทำปีเว้นปีจนถึงระดับความสูง 5 เมตร และการตัดสาขายาระยะ ควรเริ่มทำการตัดสาขายาระยะเมื่อมีค่าความโตหรือเส้นรอบวงเฉลี่ย 30 เซนติเมตร